

historisch
genootschap
wormer

torenklanken

nieuwsbrief 26 • juli 2012

Welkom door Jos Blokker

Een nieuwe *Torenklanken*, vlak voor de vakantieperiode een aanvang neemt. De winter ligt achter ons, we hebben de ALV gehouden in april. Daar werd de film van de wegsloot in Jisp vertoond. Na ronduit een slecht voorjaar gaan we op weg naar de zomer waarin veel van onze leden Wormer voor een korte periode zullen verlaten. Uw bestuur gaat in die periode voort met voorbereiden van de Monumentendagen en het samenstellen van het Jaarboek 2012. Belangrijke zaken voor het najaar. In dit nummer leest u over de terugkeer van het gerestaureerde Kerkscheepje van de Nieuwe Kerk. Mic Hamers heeft daar een verband gevonden met een prachtig artikel over eten en medicijnen. De redactie hoopt dat u weer geniet van de verhalen en vraagt u nogmaals om kopij te leveren voor de volgende uitgave. We hebben weer een leuk nummer kunnen samenstellen. Met uw bijdrage wordt het wellicht nog leuker. ■

Weer een foto uit de oude doos: WAT001007248 (Waterlands Archief). Graag een reactie als u de namen van de mensen kent die hier geportretteerd staan. Reacties kunnen naar de redactie, voor adresgegevens zie colofon op pagina 12. De foto in de vorige uitgave blijkt twee maal in de Beeldbank te staan. Jan Bolleman ontdekte dat. Op pagina 9 leest u hier meer over.

Van de voorzitter door Jan Blokker

U heeft het kunnen lezen in het beleidsplan dat in het vorige nummer van *Torenklanken* is afgedrukt: 'Het aantal leden dat met onderzoek naar de geschiedenis van Wormer bezig is, is beperkt. Om het contact met de leden te verbeteren hebben we een spreekuur in de Bibliotheek aan de Mercuriusweg gehouden. Helaas was de belangstelling zo klein dat we hebben besloten dat spreekuur niet meer voort te zetten. Het is jammer.

Toch willen wij graag blijven graven en spitten in de geschiedenis van Wormer. In het komende jaarboek - dat in november verschijnt - zult u weer zien waarom. Natuurlijk heeft C. Mol het prachtige boek *Uit de geschiedenis van Wormer* geschreven, maar er is in archieven en op andere plaatsen nog zo veel meer te vinden dat de moeite van het beschrijven waard is.

COMPLEET BESTUUR

Tijdens onze ledenvergadering in april hebben we eindelijk ook weer een echte secretaris die onmiddellijk heel enthousiast aan de slag is gegaan. Ikzelf was aftredend maar herkiesbaar, en u heeft mij weer voor een periode herbenoemd. Ik heb daarbij opgemerkt dat ik eigenlijk liever zou aftreden om meer tijd te hebben voor onderzoek. Nu wij weer een compleet bestuur hebben, doet zich misschien al gauw een gelegenheid voor. Tenslotte staat er in onze statuten niet bij vermeld, hoe lang een 'periode' moet duren al hanteren wij in de praktijk de duur van vier jaar.

SPEUREN IN ARCHIEVEN

Het vergaderen is zeker niet mijn grootste liefhebberij en neemt soms meer tijd in beslag dan mij lief is. Liever speur ik in de archieven en daarbuiten naar 'nieuwe' feiten uit de geschiedenis van Wormer. Ook voor de komende Monumentendagen ben ik voortdurend bezig om interessante gegevens uit het verleden van ons dorp boven water te krijgen om die dan in september - tijdens de Open Monumentendagen in de Stoomhal - aan u te presenteren. Gelukkig krijg ik van de gemeente Wormerland en anderen die ik om gegevens benader alle medewerking zodat de expositie weer heel bijzonder zal worden. In dit verband moet ik ook noemen de medewerkers van de archiefdiensten die alle moeite doen om diepverstopte gegevens boven water te krijgen. Mijn streven is van elke expositie op Monumentendag iets bijzonders te maken. De volgende keer zal ik u daarover meer vertellen.

INLOOPSPREEKUR

Het inloopspreekuur, dat wij dachten te houden op elke tweede zaterdag van de maand in de Bieb aan de Mercuriusweg in Wormer, gaat wegens gebrek aan belangstelling niet door. ■

Behouden vaart van het Kerkscheepje door Jos Blokker

Zaterdag 12 mei 2012, Wormer

Het is zover. Het Kerkscheepje van de Nieuwe Kerk komt geheel geres- taureerd terug naar Wormer. Het is een feestelijke dag. Met een markt van de kerk. Daar past de terugkomst van het Kerkscheepje prachtig bij. De zon schijnt, het is droog, het is alleen niet warm, maar dat drukt de pret en de drukte niet. Het is al gezellig druk als de restaurateur Yolan

Brantjes arriveert met in haar auto het Kerkscheepje. De filmploeg staat op scherp en legt een van de laatste delen van het gefilmde verslag van de restauratie vast. De bezoekers kunnen vanaf dat moment het scheepje bewonderen. En bewonderen, dat is het. Prachtig geres- taureerd. Een echt fluitschip is het weer geworden. Er is heel veel aan veranderd en dat komt omdat het is teruggebracht naar de oorsprong van een fluitschip zoals dat in de 17^e eeuw in groten getale werd gebruikt. In het restau- ratieverslag worden alle veranderingen en keuzes opgesomd, van het behandelen van de houtworm tot het weglaten van te veel kanons. Aangaande dat laatste betreft: er zijn er nog vier overgebleven.

Om twee uur in de middag is het officiële moment van de dag. Met als ceremo- niemeester dominee Ina Veldhuizen verloopt dit officiële gedeelte vlekkeloos. Een toespraak van Frank Tjeertes, waarin veel dank aan alle direct betrokkenen wordt uitgesproken. Yolan Brantjes, de restaurateur, spreekt haar lof uit over de fantasti- sche samenwerking tijdens de restauratie en het vertrouwen dat haar is gegeven. Tot slot spreekt Driek Hartman namens de kerk een dankwoord. Hij heeft ook nog enkele prachtige herinneringsankers gemaakt voor het bestuur van de stichting en de restaurateur. Ook wordt Paul Tjeertes nog geëerd met een 'vetleren' medaille in de orde van de Halve Zool. Een werkelijk voortreffelijke geste van Driek Hartman. Onder toezien- oog van de burgemeester, de sponsors en vele andere genodigden en bezoekers wordt dan rond half drie het scheepje daadwerkelijk weer aan de haak gehangen door Frank, Driek en Yolan. Het is goed dat het scheepje weer terug is. ■

Vondsten in het Zwanengat door Bram Kemp

Aan het begin van de twintigste eeuw werd het plan opgevat om de plassen de Marken, het Zwet en de Poel in te polderen. Er zou dan een kanaal komen dat liep van Jisp tot het stoomgemaal Ceres en de Poelsluis. Het kanaal zou een kleine twee kilometer lang

In het afval voor de demping van het noordelijke deel van het Zwanengat was van alles te vinden: koperen munten, pijpenkoppen, gebroken tegeltjes, bouten, moeren en schroeven. In de Tweede Wereldoorlog vond men bovendien gouden en zilveren sieraden van joodse landgenoten, die waren gedeporteerd door de Duitsers. De voorwerpen zaten verstopt in uitgeholde boeken.

worden en 30 meter breed. Er zou slechts een boezem overblijven om de toevoer van water voor het gemaal te garanderen en het schutwater van de sluis op te vangen.

INPOLDERING

De reden van de inpoldering was, dat de genoemde plassen steeds groter werden door afkalving van het land. Er werd een begin gemaakt door een deel van de zuidzijde van de Poel te bedijken. Dat is nu het Veenmospad. Die dijk liep door tot wat nu de achterzijde van de Paardenakker is. Daarna boog de dijk af in zuidelijke richting en vervolgens in westelijke richting naar de Veerdijk bij het gemaal de Ceres. Een inham

van het oorspronkelijke land aan de oostzijde bleef buiten de polder. Dat werd het Zwanengat. Het meertje ontwikkelde zich tot een klein natuurgebied. Nadat de polder drooggemalen was, heeft men de ruimte volgestort met baggerspecie uit de Zaan. De polder werd opgevuld tot 1,2 meter beneden N.A.P., dus tot de hoogte van het omringende land. Toen dat ingeklonken was, heeft men een watermolen op de dijk geplaatst en een molentocht gegraven. Deze molen loosde dus op de Poel. De molentocht is nog aanwezig en loopt langs het Groen-Geel complex. De molen is helaas gesloopt.

BIJZONDERE BODEMVONDSTEN

Daarna is De Poelboerderij gebouwd en het land door de NV Droogmakerij Wormer ingebruikgenomen. Dat was geen succes, daar de grond zeer arm was omdat die grotendeels uit blauw zand bestond. In dat zand deden wij soms, als er ijs lag, bijzondere vondsten. Dat waren koperen munten, pijpenkoppen, metalen voorwerpen en gebroken tegeltjes. Dat werd bewezen toen Trickelsoord werd aangelegd. Men vond toen met behulp van metaaldetectoren ook munten en metaaldelen.

De naam Trickelsoord was een eilandje in het midden van de Poel. Het werd in de volksmond ook wel Engeland genoemd, vanwege de langgerekte vorm. In 1903 waren de afmetingen nog 40 bij 7,5 M. In 1938 was dat, naar eigen waarneming, geslonken tot enkele vierkante meters met een rietkraag.

AFVALDUMP

Het verder inpolderen is gelukkig niet doorgegaan. In oktober 1938 is nog eens een poging gedaan om het project weer op te starten. Nu als werkverschaffing. Dat gaf veel weerstand vanwege de schending van het natuurschoon, en is definitief afgeblazen. Het Zwanengat bleef dus over. Intussen moesten de gemeente en de papierfabriek hun afval kwijt. Zo is de Kleine Braak gedempt met huisvuil en industrieafval. Het Zwanengat zou volgen. Het begon met het dumpen van afval dat overbleef na het vermalen van oud papier door de kollergangen. Dat waren twee staande stenen, die al draaiende voort op een liggende steen, alles pletten en vermaalden. Het papierstof werd er uit gezeefd en de harde delen verzameld. In die resten was van alles te vinden, bouten, moeren, schroeven, munten, metaaldelen

Vervolg: Vondsten n het Zwanengat

van ordners, kortom de gekste dingen. Dat afval werd verzameld en op een in het haventje aan de Dirckssloot liggende zolderschuit geladen. Als deze vol was, werd die via Dirckssloot, Schans- sloot en Westertilsloot naar het Zwanengat gesleept. Vervolgens werd de deklust in het noordelijk deel van de plas gedumpt.

BOEKEN MET INHOUD

Toen de Duitsers begonnen met het leeghalen van de huizen van onze Joodse landgenoten die gedeporteerd waren, gingen de meubels naar Duitsland om de bij bombardementen verloren inboedel te vervangen. De veelal kostbare boeken gingen naar Wormer om vernalen te worden. Sommige boeken hadden metalen sluitingen, die dus ook uitgezeefd werden. De werkliden bij de kollergangen hielden altijd het uitgezeefsel in de gaten voor munten en andere bruikbare delen die het maalproces overleefd hadden. Wij van de technische dienst ook! Dat ging enige tijd zo door tot er gouden ringen, zilveren sieraden en munten van edelmetaal werden gevonden. De ringen en de sieraden waren door de stenen zwaar vervormd.

Toen werd ontdekt dat die voorwerpen in de boeken verstopt zaten, ging men daar scherper op toezien. Inderdaad bleek dat sommige boeken uitgehold waren waardoor er ruimte was om de kostbaarheden te verbergen.

Vanaf het moment dat de herkomst van het edelmetaal bekend was, ging men de sieraden verzamelen. Deze werden uiteindelijk verkocht. Van de opbrengst kocht men voedsel dat onder het personeel werd verdeeld. Helaas waren er lieden die de kostbaarheden achterhielden en ten eigen bate verkochten.

Intussen waren vele ladingen naar het noordelijk deel van het Zwanengat vervoerd, waar nu aan de westkant van de Zonnedaauwstraat een begroeide landpunt is. Jarenlang zag men - als er ijs lag - nog roestig water van de daar nog aanwezige metaaldelen.

VERLOREN

Jaren later is van joodse zijde nog gereageerd op de gang van zaken. Maar er was toch niets meer aan te doen. Het feit lag er. De eigenaren waren niet meer te achterhalen en de sieraden onherkenbaar. Had men de vondsten aangegeven, dan waren die waarschijnlijk door de Duitsers in beslag genomen.

Zou men nu die vuilstort af gaan graven en met een selectieve metaaldetector onderzoeken, dan kon men wel eens tot verrassende vondsten kunnen komen. De eventuele edelstenen zijn voor altijd verloren. ■

Aquareel van De Poelboerderij door Jos Blokker

De aquareel van De Poelboerderij is gemaakt door Co van Assema. Co exposeert deze zomer in diverse galerieën. Kijk voor plaatsen, data en openingstijden op de website van de kunstenaar: www.covanassema.nl.

Schenkeningen

- Een reeks dia's van Wormer uit de jaren 1980 geschonken door een onbekende via Frank Strootman.
- Een ingelijste foto en drie panoramafoto's van de Zaanbocht geschonken door Aad Molenaar.
- Foto's uit het bezit van Neeltje Ris geschonken door haar dochter, mevrouw List-Hildering.
- Allerlei knipsels en andere stukken van de Historische Vereniging Wormerveer.
- Fraaie oorkonden betreffende Jan Kuiper die enkele kinderen uit het ijs heeft gered.

Geschonken spullen zullen wij goed bewaren, beheren en eventueel gebruiken. Heel hartelijk dank voor uw giften. ■

E-mailbericht van Klaas Waal

Van: Klaas Waal

Verzonden: maandag 2 november 2011

Aan: Redactie Torenklanken

Onderwerp: Handkarrenonderzoek Torenklanken 24/2011 blz. 6

Bijgevoegd: Mijn handkarrenverhaal

Hallo redactie,

Hierbij een stukje copy waaraan Zuidwolde wellicht wat heeft. Willen ze hierover nog wat meer weten (áls ik het al weet), kunnen ze mij ook altijd bellen: 075-642 63 04.

Met groeten, Klaas Waal

Ik heb er nog mee gelopen, met die handkarren. In 1954 kwam ik op kantoor te werken bij Houthandel v/h D. van Konijnenburg, aan de Noorddijk in Wormerveer. Dat 'op kantoor' hield zo veel in, dat je je ook met alle onderdelen van het werk die met hout te maken hadden, moest bezighouden. Naast kantoorwerk dus laden, lossen, opslaan, afschepen, bestekzoeken enz. Hoewel het meeste hout in die (mijn) beginperiode naar de klanten werd vervoerd per schuit, bodedienst, transportmaatschappij of de melkrijder (na zijn aflevering van de melkbussen aan de melkfabriek), werd voor het kleine werk nog wel eens 'de mallejan' gebruikt. Dat was overigens een onjuiste benaming voor die houtkar, want een mallejan is een éénassige wagen met twee hoge wielen met disselboom, om bomen en andere lange, zware vrachten te vervoeren.

Omdat de houthandel in het verre verleden ook in palen handelde, behoorde, volgens de oudere werknemers, zo'n mallejan destijds tot het noodzakelijke materieel. Die (verkeerde) naam is dus blijven hangen voor de twee karren, die bij mijn aantreden nog in het speciaal daarvoor gemaakte karrenhok stonden.

Zo'n kar bestond uit een open laadbodem van 1 x 3 meter, bestaande uit twee lange 'buitenbalken', verbonden door vijf dwarsbalken, het geheel verbonden aan en gedragen door een éénassig wielenstel. De gespaakte wielen uiteraard van hout (essen/iepen) en om het houten loopvlak een gekrompen ijzeren band. Aan elke buitzijde van de kar stonden twee afneembare 'rongen', waarmee de

houtlast tegen 'afvallen' werd behoed. Die karren waren gemaakt - en werden toentertijd nóg gemaakt - door de firma G.J. Landsman, Dorpsstraat 544 te Assendelft. Vooral voor het maken van de wielen kwam het nodige vakmanschap kijken, voor reparaties was de firma Landsman dan ook een van de weinigen, zo niet de enige in de streek, waar je voor dit werk terecht kon. De firma Landsman (inmiddels de derde generatie) bestaat nog, hoewel die nu aan de weg timmert als Bouwbedrijf.

Meerdere keren ging ik met zo'n kar 'de hort op' om in de Zaanstreek kleine plukjes hout naar de werkplaats van de afnemers te brengen. Was de vracht aan de forse kant, dan deden we dat met z'n tweeën.

Eén van die ritjes zal ik niet licht vergeten; Voor het wegbrengen van, toch wel, een pittige vracht schroten (vloerhout) had ik wat 'mansig' tegen m'n baas gezegd: "Dat doe ik wel effies alleen." Het was namelijk niet zo ver. Wormerveer breidde toen uit achter de 'Zeeheldenbuurt', dus zo'n paar honderd meter vanaf ons bedrijf. Ik moest echter over de toen nog bestaande stenen brug over de Noorddijksloot. Er tegenop ging, zij het met moeite, maar eenmaal boven, kon ik 'em niet houden en kiepte de hele vracht naar voren. Allemaal geschaafd hout, dus dat wilde wel glijden...

Het gebruik van deze handkarren in ons bedrijf is in de vijftiger jaren geheel gestaakt, het karrenhok werd garage en de houtkarren legden het loodje. Waar ze zijn gebleven? Ik denk op een luilakvuur. ■

Foto linkerpagina: WAT002000741 - Waterlands Archief

Reactie op foto WAT001007033 uit de beeldbank van het Waterlands Archief

Een wel zeer oplettenlezer van *Torenklanken* 25 van april 2012, namelijk ons lid Jan Bolleman, heeft de dames op het ijs kunnen identificeren. Wat blijkt? Deze foto zit tweemaal in het archief. Onder nummer WAT002000344 staat dezelfde foto, maar nu met het onderschrift: "Rechts mevr. Schoenmaker met kinderen en in het midden mevr. Luttik op het ijs van de sloot." [langs de Zandweg.] Nu de beide dames geïdentificeerd zijn kan mogelijk de vraag beantwoord worden wanneer deze foto zo ongeveer is genomen.

Wellicht weet iemand iets meer over beiden. Uw ophelderingen kunt u doorgeven aan de redactie. Voor contactgegevens zie colofon op de laatste pagina van deze *Torenklanken*. ■

Herssenen Suyveren en Schoenmakers Taert

door Mic Hamers

In 1672 was het land in rep en roer. Het was het rampjaar waarin de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden werden aangevallen door Engeland, Frankrijk en de bisdommen Münster en Keulen. Hierdoor brak er paniek uit onder de bevolking en moesten vele bestuurders die behoorden tot de staatsgezinden waaronder Johan en Cornelis de Witt wijken voor de partij van de prinsgezinden rond Willem III, Prins van Oranje. De gebroeders de Witt werden gevangen genomen en op 20 augustus tijdens een volkswoede vermoord. Van de Zeven Verenigde Nederlanden werden alleen Noord- en Zuid-Holland niet onder de voet gelopen. Pas in 1673 begon het tij te keren. De Engelsen waren op zee verslagen en de beide bisdommen hadden de strijd opgegeven. Tenslotte verlieten de Fransen op 23 november 's ochtends om 10 uur Utrecht, dat zij zeventien maanden bezet hadden gehouden. Langzaam kwam het normale leven weer op gang.

PRIVILEGIE

Mogelijk was dit de aanleiding voor de schenking van het fluitschip uit 1673 dat op 12 mei jl. weer in originele staat is teruggekeerd in de kerk. (Zie verslag pagina 3.) Enige jaren eerder in 1668, op 10 December om precies te zijn, verkreeg Marcus Doornik, boekverkoper te Amsterdam, van de Staten van Holland en West-Vriesland het alleenrecht voor vijftien jaar op het drukken van een bijzonder boek. Dit zogenaamde *Privilegie* was ondertekend door Johan de Witt, raadspensionaris van Holland.

MEDICIJNEN VOOR MENS EN DIER EN KEUKENRECEPTEN

Het betreffende boek is getiteld het *Vermakelijk Land-leven* beter bekend onder de titel van het eerste deel, namelijk *Den Nederlantsen Hovenier*. De auteur van het werk is Jan van der Groen (ca. 1635-1672), die in 1660 als 'Hovenier van zijn Doorluchtige Hoogheyt den Heere Prince van Orangien' in 1660 de tuinen van het huidige Paleis Noordeinde verzorgde. Het boek was een absolute bestseller en is tussen 1669 en 1721 talloze malen herdrukt.

De eerste twee delen van het boek behandelen de teeltmethoden en de toepassing van verschillende bomen, planten en kruiden en beschrijven modellen voor bloemperken, parterres, doolhoven, priëlen, latwerken en zonnewijzers. Het derde deel draagt de titel *De Medicyn-Winckel of Ervaren Huys-Houder* geschreven door P. Nylant, der medicijnen doctor met daarbij gevoegd *De Verstandige Kok of Sorghvuldige Huyshoudster*. Hierin worden recepten voor medicijnen voor mens en dier beschreven en ook recepten voor de keuken.

Laten we eens kijken hoe de dagelijkse praktijk van de zeventiende-eeuwse dokter en de kok eruitzag.

De medicyn-
winckel 'voor
mens en dier'.

RECEPT: OM DE HERSSENEN DOOR 'T NIESEN TE SUYVEREN

Neemt Nardus-zaet, Roosmarijn, fijne Majoleyn, Tabaks-bladeren, van elk een half quintijn of een half vierendeel loots / witte Nies-wortel de derdepart van een vieren-deels loots / met even soo veel Mey-bloemtjes, stoot dit samen tot een fijn poeijer / en haalt het in de neusgaten op.

TOELICHTING:

- *Nardus-zaet* is zaad van de plant Juffertje in 't Groen.
- *Roosmarijn* versterkt de herssenen / zenuwen / memorie en sinnen / geneest de milt en geel-suchtigen / opent de verstopte lever.
- *Fijne Majoleyn* versterkt de herssenen en zenuwen / sy breekt winden en drijft de Urijn [urine] / sy wordt ook gemenght onder de nies-poeijer om vochtigheden uyt het hoofd af te trekken.
- *Tabaks-bladeren*. Tabak werd gebruikt als genotsmiddel maar ook als medicijn. Men kon de bladeren roken of er een aftreksel van maken maar men kon het ook als poeder snuiven. Hier wordt de tabak dus opgesnoven. Men dacht dat tabak onder andere goed was om mensen met epilepsie weer bij te brengen na een aanval. Mogelijk dat het daarom in dit recept wordt gebruikt.
- *Witte Nies-wortel* / *purgeerende de taeje en overvloedige vochtigheden van onder en van boven / maer 't is veyliger in des selfs plaetse andere geneesmid-delen te gebruyken. het poeyer van dese wortel in de neus gehaelt / door sterk niesen / suyvert de herssenen van veel quade vochtigheden.* >

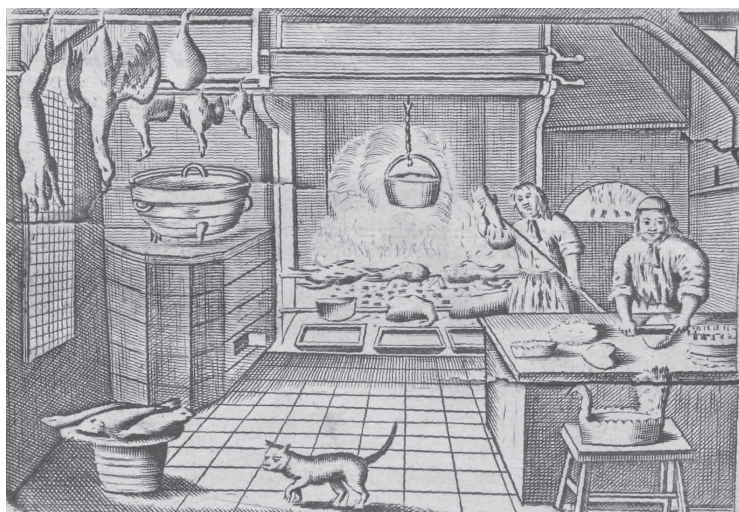
Vervolg: Herssenen Suyveren en Schoenmakers Taert

- *May-bloemkens / seer nut tegen de beroertheit, lammigheyt en draeyinge des hoofts / vallende ziekten / en andere gebreken / die van koude en vochte ongetempertheit der herssenen gekomen zijn: sy versterken 't herte / doen de verloren sprake wederkeren.*
- *Een half quintijn is de helft van een vijfde deel en dus een tiende deel van een maateenheid. Hier een loot [of lood] van een half ons. De totale hoeveelheid is dus 5 gram.*
- *Een half vierendeel loots is de helft van het vierde deel en dus een achtste deel van een loot. De totale hoeveelheid is hier dus 6,25 gram.*
- *De derdepart van een vierendeels loots is het derde deel van het vierde deel en dus het twaalfde deel van een loot. De totale hoeveelheid is dus ongeveer 4,17 gram.*

RECEPT: OM EEN SCHOENMAKERS TAERT TE BAKKEN

Neemt suure appels / schiltse / en aen stukken gesneden/ en gaer gekookt/ wrijft het kleyn / neemt dan boter/ suiker / en korenten yeder na sijn believen / en dat samen met 4 of 5 eyeren daar in geroert / neemt dan geraspt terwenbroot / en doet dat onder in een schotel / daer op u appelen geleght / doet'er weer geraspt terwembroot boven over / en dekt het dan toe met een deksel van een taertpanne / en vuur daer op geleght / maakt een goede korste

Dit laatste recept lijkt mij een stuk smakelijker dan het eerste. Volgende keer meer. ■

*De
verstandige
kok.*

Petroleumkar

Maarten de Groot stuurde ons zijn herinneringen als negenjarig jongetje over de petroleumkar en -handel van 'Ome Wim Muts'. Wij drukken zijn aardige handgeschreven brief er graag bij af.

Petroleum kar waarmee Ome Wim Muts 'n vyftig tal klanten had in de Beemster omstreeks 1935. Enkele malen ben ik als negenjarig jongetje mee geweest, ik ging dan naar 'n klant en haalde daar de petroleumkan op voor twee of drie liter olie, die Ome Wim via 'n litermaat de kan vulde. Waarna ik die weer terug bracht en het geld inde f zes cent per liter.

Onder de oliekar liep Bruno, de hond van Ome Wim om de kar te trekken.

Wij waren daar de hele dag mee bezig, tussen de middag gingen wij eten bij 'n bakker, waartoe Ome Wim 'n klein brodenbrood in de lengte doorsneed en bestreemde met „beste boter“ en we ieder zo'n helft op aten.

De oliekar werd een maal per week gebruikt en stond „gestalt“ bij restaurant „DE TUINBOUW“ in de Beemster.

Maarten de Groot
Torenplein 33 WORMER
1531 GM
tel. 075-6421431

Ome Willem Muts
geb. 1894 - Overl. 1968
Oudlands dijkje
PARMEREND

Verdwenen steenkool door Bram Kemp

Onderstaand verhaal en tekening zijn van wijlen mijn broer Klaas; ik heb het uit eigen herinneringen aangevuld.

Het zal in de winter van 1941 op 1942 geweest zijn, toen het gerucht in het dorp de ronde deed, dat je makkelijk bij de steenkolenvoorraad van de gortpellerij Mercurius kon komen. Dus wij op onderzoek uit!

De normen waren toen anders, gezien de grote schaarste aan alles. De nood was hoog en het moraal laag. Bovendien redeneerde men dat veel van de producten van de gortfabriek naar de Duitsers gingen. Dat was ook de reden dat het bedrijf nog lang over steenkool beschikte. De soldaten moesten ook eten.

Met een buurjongen, Klaas Fransman, togen wij in het donker naar de fabriek. We naderden het bedrijf aan de achterzijde. We gingen over het land achter de Nieuweweg dat een sneeuwvlakte was. Het had die winter danig gesneeuwd en daarna was de sneeuw door een harde noordenwind, hoog over sloten en andere obstakels, opgewaaid tot bulten. Achter de fabriek liep een sloot waar een sneeuwdam een brug vormde boven het warmere water.

SNEEUWBRUG

Doordat de fabriek normaal draaide - het ketelhuis en de machinekamer waren volop in bedrijf - stroomde koel- en afvalwater in de sloot die rond het grote fabriekscomplex liep. Het water dampte zelfs. Desondanks bleek het mogelijk om kruipend over de 'brug van sneeuw' tot het prikkeldraad te komen dat de kolenhoop omringde. Het was een griezelige onderneming, maar de brug hield het. Om het wegnemen van steenkolen door buitenstaanders of personeel tegen te gaan, had men een wit poeder (kalk?) op het onderste gedeelte van de kolenhoop gestrooid, waardoor te zien was of er wat weggenomen was.

Bovendien kon men bij nacht, als er geen Engelse vliegtuigen in de lucht waren, afgeschermd elektrische lampen laten branden, die alleen de kolenhopen beschenen. Bij het prikkeldraad begonnen de moeilijkheden, want de afstand tussen de draden was te klein om er door te komen. Uitbuigen om er tussendoor te kruipen was lastig. Doorknippen kon ook niet, want dan kon je er geen tweede keer in komen. Dat werd snel ontdekt omdat de strakheid van de draden weg was, en dan nam men andere maatregelen. Het moest geheim blijven hoe wij op het terrein kwamen. Wij vonden een oplossing door er vanaf de grond een plankje onder te zetten. Je hoefde toen alleen de draad boven je in gaten te houden. Na ons vertrek met de buit was alles weer normaal.

KLEINE ZAKJES

We konden slechts kleine zakjes meenemen zodat het niet opviel. Snel vulden wij de zakjes en gaven die door aan de anderen die buiten het prikkeldraad klaar stonden. Via de landerijen weer terug naar de Nieuweweg, waar tussen de huizen aan de oostzijde (Van Urk en Butter) een opening was voor de toekomstige zijstraat.

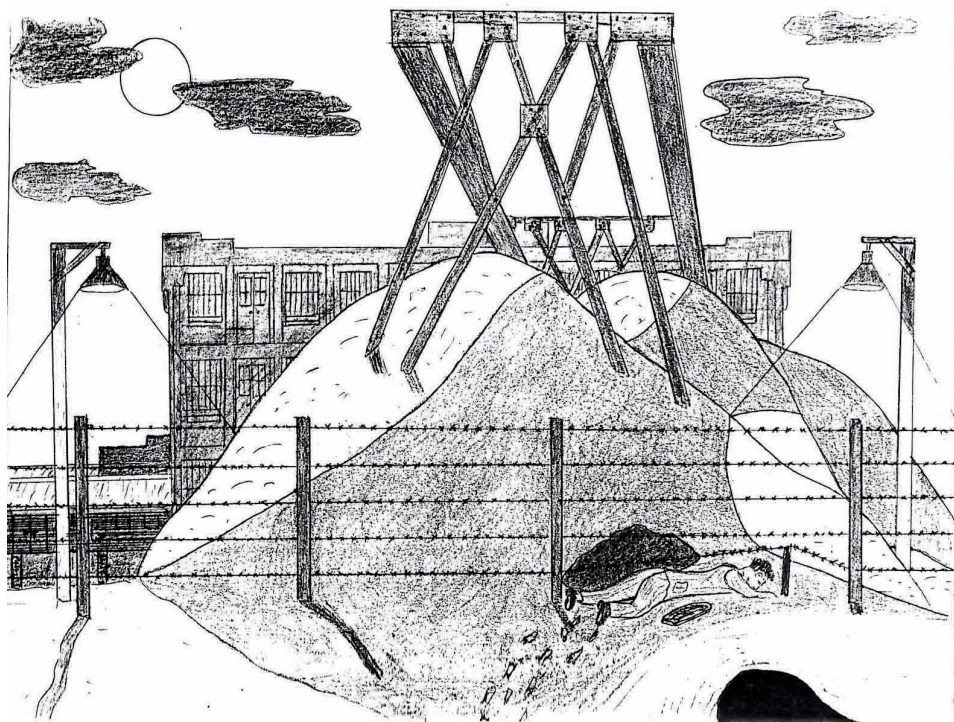
De buit werd bij thuiskomst in het kolenhok gestort en zo hadden we weer wat te stoken.

ZWARTE SPEURNEUS

Zo herhaalde zich dat totdat we te veel in de gaten liepen en sommigen ons volgden. Die hadden waarschijnlijk niet de juiste tactiek om de diefstal - want dat was het - onopgemerkt te doen. Ook hadden we te maken met de kans dat politieagent De Boer kwam opdagen. Die had een goede speurneus bij zich in de vorm van een zwarte bouwvier. Dat was geen lekkere jongen!

HACHELIJK AVONTUUR

Al met al was het een hachelijke onderneming, maar de steenkool was goud waard. Je moet er niet aan denken dat de sneeuwbrug had kunnen instorten en je in het stikdonker in een pap van sneeuw en warm water terecht was gekomen. De kwaliteit van de steenkool was trouwens matig. Het waren vrij grote brokken vetkolen die roetachtig opbrandden.

Agenda 2012

8 en 9 september: Open Monumentendagen van 10:00 resp. 11:00 tot 16:00 uur. Het thema voor dit jaar is Monumenten en Groen.

**10 november: Genootschapsdag - van 10:00 tot 16:00 uur.
Met uitreiking Jaarboek 2012.**

**De bijeenkomsten zijn in de Stoomhal, Pakhuisplein 44,
Wormer**

Colofon

TORENKLANKEN is een kwartaaluitgave van het Historisch Genootschap Wormer
Een lidmaatschap kost € 15,- per jaar.
Een extra exemplaar van Torenklanken is te verkrijgen voor € 1,-.

REDACTIE

Jos Blokker, redacteur
Mic Hamers, redacteur
Wietske van Soest: eindredactie en opmaak
Redactieadres: Dorpsstraat 329, 1531 HJ Wormer
E-mail: torenklanken@genootschapwormer.nl ☎ 075-6420699

BESTUUR

Jan Blokker, voorzitter
E-mail: post@genootschapwormer.nl ☎ 075-6423698
Jos Blokker, penningmeester
E-mail: penningmeester@genootschapwormer.nl ☎ 075-6420690
Mic Hamers, secretaris
E-mail: secretaris@genootschapwormer.nl ☎ 075-6420699

JAARBOEK

Redactie: Frank Tjeertes, Els Mak, René van Maanen
E-mail: jaarboek@genootschapwormer.nl ☎ 06-44435560

HISTORISCH GENOOTSCHAP WORMER

p/a Merckenrif 185, 1531 MP Wormer
Opgericht: 14 december 2005
KvK-nummer: 34242956
Rabobank: 1145.40.179
E-mail: post@genootschapwormer.nl
Website: www.genootschapwormer.nl
<http://wormer.geschiedenisbank-nh.nl>

